

Struktura prihoda biljne proizvodnje u Republici Hrvatskoj

Višnić, Aleksandar; Crnčan, Ana

Source / Izvornik: **Agroeconomia Croatica, 2023, 13, 69 - 75**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:625158>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

Struktura prihoda biljne proizvodnje u Republici Hrvatskoj

Aleksandar Višnić¹, Ana Crnčan²

¹Student diplomskog sveučilišnog studija „Agroekonomika“, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Vladimira Preloga 1, Osijek, Republika Hrvatska

²Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Vladimira Preloga 1, Osijek, Republika Hrvatska (acrcncan@fazos.hr)

SAŽETAK

Napravljena je analiza podataka komercijalnih poljoprivrednih gospodarstava klasificiranih u skupine prema tipu poljoprivredne proizvodnje. Oni uključuju razdoblje od 2015. do 2019. godine za sljedeće tipove proizvodnji: ratarstvo, povrćarstvo i cvječarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo te voćarstvo i maslinarstvo. Najveće korištene poljoprivredne površine su u ratarstvu, prosječno 29,9 ha. Najmanje je proizvodnih površina, prosječno 3,15 ha u vinogradarstvu i vinarstvu. Prosječna vrijednost izravnih plaćanja u neto prihodu pri ratarskoj proizvodnji iznosi 75,48 %, u voćarstvu i maslinarstvu se 30,96 % prihoda odnosi na izravna plaćanja, u povrćarstvu i cvječarstvu je to 6,31 % dok prosječna vrijednost izravnih plaćanja u neto prihodu pri vinogradarstvu i vinarstvu sudjeluje s 4,65 %.

Ključne riječi: Sustav poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (FADN), biljna proizvodnja, poljoprivredna gospodarstva, prihod, Republika Hrvatska

UVOD

Sustav poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (FADN) temelji se na prikupljanju proizvodnih, ekonomskih i financijskih podataka s reprezentativnog uzorka poljoprivrednih gospodarstava koji se svrstavaju u skupine s obzirom na veličinu, vrstu proizvodnje i regiju (Ranogajec i Crnčan, 2009). Uspostava FADN sustava u Republici Hrvatskoj obveza je koja proistječe iz Zakona o poljoprivredi (Uredba Vijeća (EZ) br. 1217/2009, NN, 36/22).

Prema Rosiću i sur. (2016) prikupljanje podataka obavlja se kako bi se s lakoćom utvrdio dohodovni položaj poljoprivrednih gospodarstava i odredila učinkovitost poljoprivredne proizvodnje. Crnčan i Ranogajec (2012) navode kako je cilj uvođenja i provedbe Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka na komercijalnim poljoprivrednim gospodarstvima praćenje i vrednovanje proizvodnih, ekonomskih i financijskih rezultata. Cilj istraživanja bio je istražiti strukturu prihoda različitih tipova

proizvodnji: ratarstvo, cvječarstvo i povrćarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo te povrćarstvo i cvječarstvo.

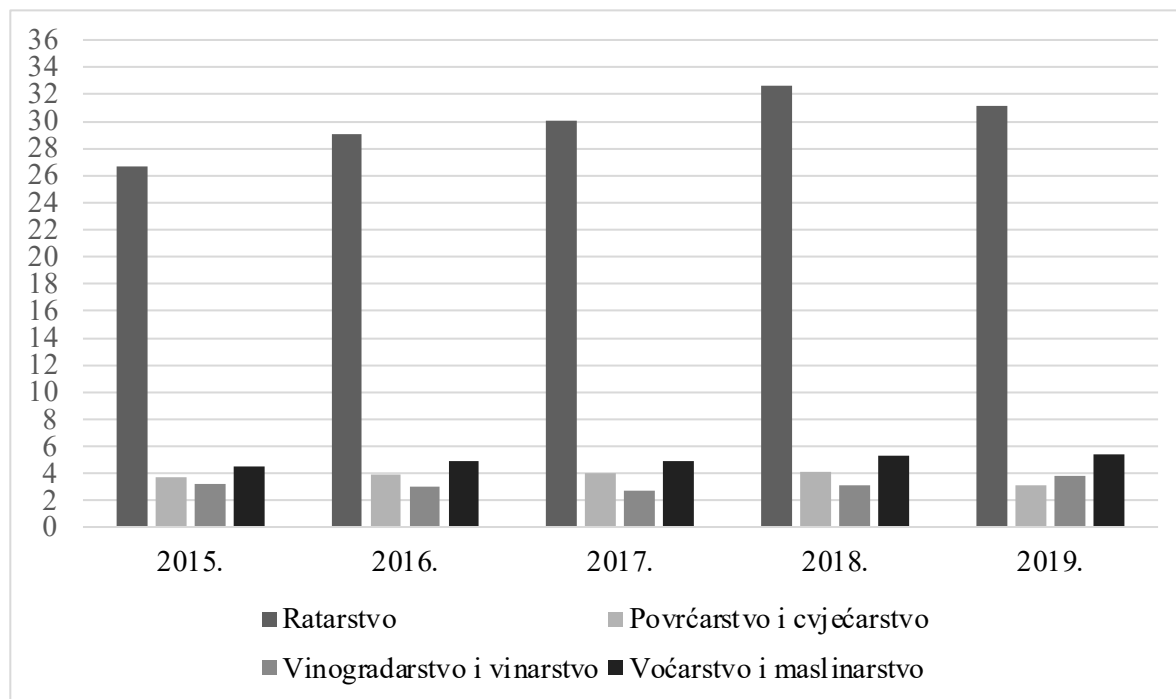
MATERIJAL I METODE

Podaci o prihodima preuzeti su sa službene stranice Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (www.fadn.hr) i odnose se na tipove poljoprivrednih proizvodnji koji svoju proizvodnju temelje na ratarstvu, povrćarstvu i cvječarstvu, vinogradarstvu i vinarstvu, te voćarstvu i maslinarstvu. Analizirano je razdoblje za koje je dostupna baza podataka na službenoj stranici, a odnose se na razdoblje od 2015. do 2019. godine. Uzorak obuhvaća 565 poljoprivrednih gospodarstava 2015. godine, 564 gospodarstva u 2016. godini, 533 gospodarstva u 2017. godini, 544 poljoprivredna gospodarstva u 2017. godini, 544 u 2018. godini i 529 poljoprivrednih gospodarstava u 2019. godini.

Primijenjena je metoda deskriptivne statistike s ciljem usporedbe ekonomskih pokazatelja različitih tipova poljoprivredne proizvodnje (ratarstvo, povrćarstvo i cvječarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo, te voćarstvo i maslinarstvo). Dohodak se definira kao razlika primitaka i izdataka ili prihoda i troškova/rashoda u istom obračunskom razdoblju od 1.1. do 31.12. Prema FADN metodologiji može imati različite oblike, a u radu su analizirani sljedeći: bruto i neto prihod, neto dodana vrijednost i neto prihod po AWU (godišnja jedinica rada).

REZULTATI I RASPRAVA

Prema rezultatima istraživanja provedenim 2020. godine u okviru Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (eng. Farm Accountancy Data Network, FADN) prosječno se u Republici Hrvatskoj koristilo 15,9 ha poljoprivrednog zemljišta i uzgajalo 8,3 stočnih jedinica (Ministarstvo poljoprivrede, 2020). Među analiziranim tipovima proizvodnji najviše korištenih poljoprivrednih površina je u ratarskoj proizvodnji. Prosječan broj hektara pod ratarskim kulturama se povećava u promatranom vremenskom razdoblju (2015. – 2019. godine) kako je prikazano Tablicom 1. U 2015. godini bilo evidentirano 26,63 ha pod navedenom proizvodnjom, a najveći broj hektara (32,66) zabilježen je u 2018. godini.

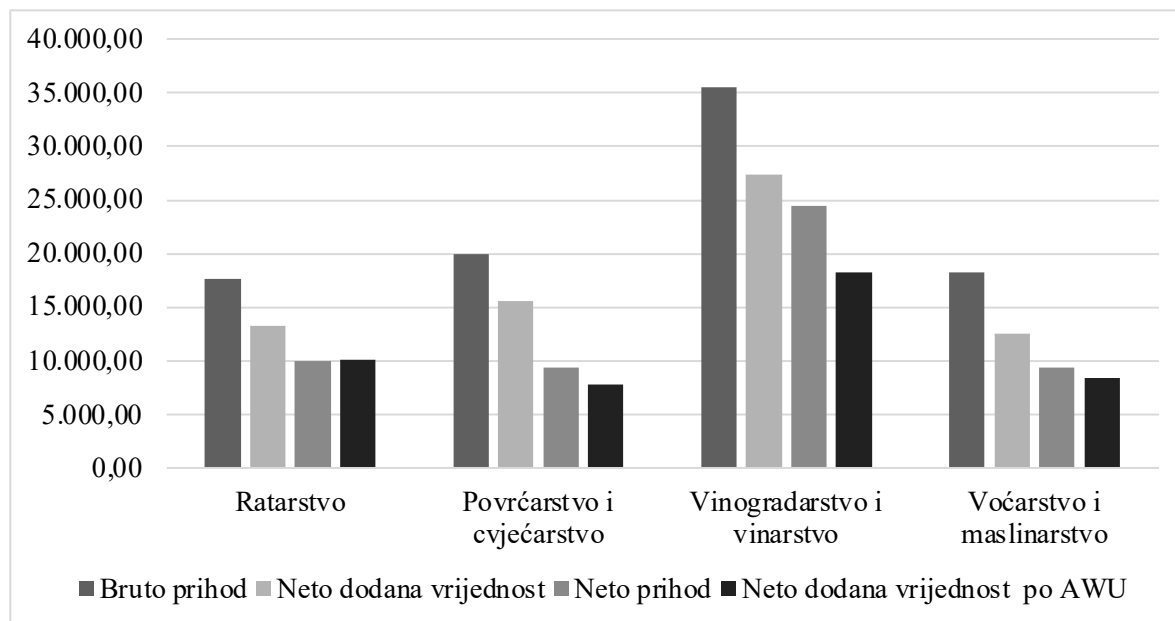

Grafikon 1. Ukupna korištena poljoprivredna površina prema tipu poljoprivrednih gospodarstava (ha)

Izvor: fadn.hr (2023)

Među promatranim tipovima proizvodnji voćarstvo i maslinarstvo jedino evidentira blago povećanje korištenih poljoprivrednih površina iz godine u godinu. U 2015. godini bilo je 4,55 ha pod navedenom proizvodnjom, 2016. godine se ono povećalo za 0,55 ha, u 2017. godini za 0,39 ha u odnosu na 2015. godinu. U 2019. godini su povećane poljoprivredne površine korištene u voćarstvu i maslinarstvu za 0,84 ha u odnosu na baznu 2015. godinu. Tip proizvodnje koji se odnosi na vinogradarstvo i vinarstvo u 2015. koristio je 3,23 ha poljoprivrednih površina. U sljedećoj 2016. godini se proizvodnja blago smanjuje, ali značajnije smanjenje evidentira se u 2017. godini kada je kod ovoga tipa proizvodnje zabilježeno 2,67 ha korištenih poljoprivrednih površina što je smanjenje za 0,56 ha u odnosu na 2015. godinu. U 2018. i 2019. godini dolazi do povećanja korištenih

poljoprivrednih površina, te iste u 2019. godini iznose 3,77 ha, što čini povećanje od 0,54 ha u odnosu na početnu 2015. godinu. Površine koje se koriste za povrćarstvo i cvjećarstvo u 2015. godini zauzimale su 3,74 ha prema evidenciji Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka. Narednih godina se broj hektara blago povećavao, a u 2019. godini iznosio je 3,14 ha, što čini smanjenje od 0,6 ha u odnosu na 2015. godinu. Prema raspoloživim podacima za 2019. godinu promatrane su vrijednosti različitih sastavnica prihoda prikazanih Grafikonom 2.

Grafikon 2. Sastavnice prihoda u biljnoj proizvodnji za 2019. godinu izražene u eurima
Izvor: fadn.hr (2023)

Prihodi su u 2019. godini bili najviši u vinogradarskoj proizvodnji i vinarstvu gdje je bruto prihod iznosio 35.466,55 eura. U promatranoj 2019. godini najmanje vrijednosti odnose se na tip proizvodnje povrćarstvo i cvjećarstvo, kod kojeg je bruto prihod iznosio 19.988,15 eura, neto dodana vrijednost 15.537,83 eura, a neto prihod 9.432,43 eura. Nešto veće vrijednosti u odnosu na povrćarstvo i cvjećarstvo ostvarene su u ratarskoj proizvodnji gdje je zabilježena vrijednost bruto prihoda u 2019. godini bila 17.616,80 eura. Očić i sur. (2022) navode kako prosječna neto dodana vrijednost Europske unije iznosi 35.300 eura te da se Republika Hrvatska nalazi među četiri zemlje (Hrvatska, Rumunjska, Poljska i Slovenija) s najnižom dodanom vrijednošću. Neto dodana vrijednost u 2019. godini u ratarskoj proizvodnji iznosila je 13.250,49 eura, a neto prihod 9.980,79 eura. Tablicom 1. prikazana je analiza vrijednosti izravnih plaćanja u ukupnim prihodima promatranih

tipova proizvodnji, a izračunate vrijednosti upućuju kako je ratarstvo vrsta proizvodnje koja je najviše ovisna o potporama.

Tablica 1. Izračun udjela izravnih plaćanja na temelju podataka iz baze Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (2023)

Godina	Pokazatelj	Ratarstvo	Povrčarstvo i cvječarstvo	Vinogradarstvo i vinarstvo	Voćarstvo i maslinarstvo
2015.	Neto prihod, €	5.394,35	11.041,92	8.837,61	5.084,71
	Izravna plaćanja, €	4.374,08	1.125,82	596,14	1.292,41
	Struktura (%)	81,09	10,20	6,75	25,42
2016.	Neto prihod, €	7.256,70	3.756,22	14.176,72	1.697,34
	Izravna plaćanja, €	2.713,52	768,45	362,97	898,31
	Struktura (%)	37,39	20,46	2,56	52,92
2017.	Neto prihod, €	10.342,56	7.462,51	13.279,89	7.961,32
	Izravna plaćanja, €	9.036,09	1.285,63	738,80	1.906,51
	Struktura (%)	87,37	17,23	5,56	23,95
2018.	Neto prihod, €	11.455,05	9.126,81	19.775,56	5.614,90
	Izravna plaćanja, €	9.070,00	1.585,27	731,62	1.832,98
	Struktura (%)	79,18	17,36	3,70	32,64
2019.	Neto prihod, €	9.980,79	9.432,43	18.437,43	9.321,46
	Izravna plaćanja, €	9.102,99	1.455,00	866,62	1.850,50
	Struktura (%)	91,21	15,43	4,70	19,85

U neto prihodima izravna plaćanja u ratarstvu sudjeluju od najnižih 37,39 % u 2016. godini kada su uvedene novosti u provedbi izravne potpore u poljoprivredi i podnošenje jedinstvenog zahtjeva za 2016. godinu putem aplikacije za korisnike, do najviših 91 % u 2019. godini. Nakon ratarstva, udio izravnih plaćanja, uspoređujući sve analizirane tipove proizvodnji, najveći je kod voćarstva i maslinarstva, iako ono u 2019. godini bilježi pad za 5,57 % u odnosu na 2015. godinu. Najmanje prosječne vrijednosti izravnih plaćanja u neto prihodu ostvarene su kod vinogradarstva i vinarstva. Ovaj tip proizvodnje bilježi i najmanju vrijednost izravnih plaćanja u 2017. godini (2,56 %) promatrajući sva četiri tipa proizvodnji. Na prosječnom gospodarstvu, čija je proizvodnja temeljena na proizvodnji povrća i cvijeća, izravna plaćanja u neto prihodu sudjeluju s prosječno 16,11 %.

ZAKLJUČAK

S najviše poljoprivrednih površina raspoložu poljoprivredna gospodarstva čija se proizvodnja temelji na ratarstvu. U 2015. godini evidentirano je 26,63 ha pod spomenutom proizvodnjom, a najveći broj ratarskih površina, 32,66 ha zabilježeno je u 2018. godini. Najviše vrijednosti prihoda u 2019. godini ostvarene su u vinogradarskoj proizvodnji i vinarstvu. Bruto prihod iste godine iznosio je 35.466,55 eura. Povrčarstvo i cvječarstvo ostvarilo je najmanje vrijednosti bruto prihoda u 2019. godini, 19.988,15 eura, neto dodana vrijednost iznosila je 15.537,83 eura, a neto prihod 9.432,43 eura. Analiza vrijednosti izravnih plaćanja u ukupnim prihodima promatranih tipova proizvodnji upućuje kako je ratarstvo vrsta proizvodnje najviše ovisna o potporama. Prosječna vrijednost izravnih plaćanja u ratarstvu iznosi

75,48 %, slijedi voćarstvo i maslinarstvo s prosječnim udjelom izravnih plaćanja u neto prihodu s 30,96 %, povrćarstvo i cvjećarstvo sa 16,31 %, te vinogradarstvo i vinarstvo s 4,65 % prosječne vrijednosti izravnih plaćanja u neto prihodu. Poljoprivredna proizvodnja, odnosno biljna proizvodnja vrlo je specifična. Poljoprivrednu proizvodnju karakterizira spor obrt kapitala, izloženost vremenskim utjecajima, a proizvodnja je velikim dijelom uvjetovana i znanjem upravitelja gospodarstva te mogućnostima uporabe raspoloživih resursa. Kako bi ostvarili što veći prihod, neovisno o potporama, ono na što upravitelji poljoprivrednih gospodarstava mogu utjecati je racionalno upravljanje proizvodnim resursima s ciljem postizanja što veće učinkovitosti proizvodnje.

LITERATURA

Crnčan, A., Ranogajec, Lj. (2012.). Percepcija poljoprivrednih proizvođača o sustavu knjigovodstva. *Agronomski glasnik* 5-6/2012.: 307-316.

Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. Ministarstvo poljoprivrede.

Očić i sur. (2022.). Ekonomsko-financijska analiza sektora voćarstvo i maslinarstvo u Hrvatskoj. *Agroeconomia Croatica*, 12 (2): 90-97.

Priručnik za tumačenje izvješća za poljoprivredno gospodarstvo. Ministarstvo poljoprivrede. (18.03.2022.).

Ranogajec, Lj., Crnčan, A. (2009.). Računovodstvo u funkciji povećanja konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava. *Globalizacija i regionalni identitet*; Ekonomski fakultet u Osijeku;

Osijek: 205-2013.

Rosić K., Očić V., Šakić Bobić B. (2016.). Poslovni i proizvodni rezultati različitih tipova poljoprivrednih gospodarstava. *Journal of Central European Agriculture* 17 (4): 1360-1371. DOI: 10.5513/JCEA01/17.4.185.

Standardni rezultati FADN sustava RH za 2015. do 2019. godinu. Ministarstvo poljoprivrede. (10.3.2022.).

Uredba Vijeća (EZ) br. 1217/2009 o uspostavi sustava za prikupljanje knjigovodstvenih podataka o prihodima i poslovnim (12.03.2022.).

www.narodne-novine 36/22. Pravilnik o provedbi Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (18.03.2022.).

Income analys in agricultural production of Republic of Croatia

ABSTRACT

An analysis was made of data from commercial farms classified into groups according to the type of agricultural production. They include the period from 2015. to 2019. for the following types of production: agricultural crops, vegetable and flower growing, viticulture and wine growing, and fruit growing and olive growing. The largest used agricultural areas are in arable farming, an average of 29,9 ha. The smallest production area, an average of 3,15 ha, is in viticulture and winemaking. The highest value of gross income in 2019. was achieved in viticulture and winemaking, EUR 35.466,55. Vegetable and flower growing achieved the lowest value of gross income in 2019., EUR 19.988,15. he average value of direct payments in net income in crop production is 75,48%, in fruit growing and olive growing 30,96% of income is related to direct payments, in vegetable and flower growing it is 6,31%, while the average value of direct payments in net income it participates in viticulture and winemaking with 4,65%.

Key words: Farm Accountancy Data Network (FADN), plant based production, agricultural farms, income, Republic of Croatia